

A close-up portrait of Miloš Švandrlík, an elderly man with grey hair, wearing a textured, light-colored cap and a dark red turtleneck sweater. He is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a solid blue color.

**MILOSLAV
ŠVANDRLÍK**

vzpomíná...

A large, faded, grayscale version of the same portrait of Miloš Švandrlík from above, positioned in the lower right quadrant of the cover. The background of the lower half of the cover is a solid red color.

**ZROVNA TEĎ
MUSÍŠ
ČŮRAT?**

ZROVNA TEĎ MUSÍŠ ČŮRAT?

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Miloslav Švandrlík

**ZROVNA TEĎ
MUSÍŠ ČŮRAT?**

Nakladatelství EPOCHA

Copyright © Miloslav Švandrlík, 2007
Cover © Josef Kroupa, 2007
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2007

ISBN 978-80-87027-23-3

1.

Jedna z věcí, na které byl můj tatínek jednoznačně pyšný, byla kniha Psohlavci s vlastnoručním podpisem Mistra Aloise Jiráska. Byla ovšem dedikována jakémusi Karlu Provazníkovi a tatínek ji našel na lavičce v parku. Skvostu se zmocnil, a jelikož považoval Jiráska za největšího českého, ne-li světového spisovatele, ani ho nenapadlo pátrat po nějakém lehkomyslném a zapomnětlivém Provazníkovi. Tatínek obdivoval významné lidi a také byl nesmírně zvědavý. Všechno a každého chtěl vidět na vlastní oči, s čímž míval značné problémy, jelikož byl malé postavy. Když si nechtěl nechat ujít výkon slavného černého fotbalisty Leonidise, musel být na stadioně Sparty o dobré dvě hodiny dřív, aby se mohl přitisknout k drátěnému plotu, který odděloval hrací plochu od přeplněného hlediště. Zvládl to a byl na to pyšný. Ale tohle já nepamatuju. Tatínek mi sice barvitě vyprávěl o vzácných lidech, kterým se nepodařilo uniknout jeho zvědavému zraku, ale mne se to přímo netýkalo. Brzy ale nastala doba, kdy jsem se proti své vůli musel stát svědkem ledačeho mimořádného. Tatínek jinak nedal. Z jeho rozhodnutí jsem coby téměř batole asistoval u tragického konce republiky. V Německu vládl zavilý Adolf Hitler a na adresu naší vlasti trousil nepřívětivé výhrůžky. To

také znamenalo zvýšenou aktivitu našich státníků a do Prahy začaly jezdit významné zahraniční návštěvy. Král Karol a princ Michal nás přijížděli povzbudit až z dalekého Balkánu. Tatínek u toho nesměl chybět a považoval by se za špatného otce, kdyby ty hvězdné okamžiky neumožnil prožít i svému synovi. Ale dokázal to. Posadil si mě za krk, držel mě za titěrné nožičky a nemilosrdně se tlačil do popředí.

„Musíme všechno vidět,“ prohlašoval. „Tohle jsou dějiny! Taková příležitost se ti podruhé nenaskytne! Propaseš korunního prince a do smrti toho budeš litovat! Co člověk vidí, to mu nikdo nevezme!“

Nějak mi to nedocházelo. Seděl jsem tátovi za krkem, nudil se a netrpělivě sebou vrtěl. Tu a tam jsem kopl některého z pánů, kteří se tlačili kolem a přesvědčovali jeden druhého, že válku určitě odvrátíme. Ve chvíli, kdy se tatínek se mnou za krkem protlačil až kamsi do třetí, ne-li do druhé řady, jsem pocítil nutkavou potřebu. „Tatí, mně se chce čurat!“ řekl jsem jasným pronikavým hláskem, „ale rychle!“

„Cože!“ zařval otec a vykulil oči. „Zrovna teď musíš čurat? Tady nelze! Co by si o tobě Jeho Veličenstvo pomyslelo?“ Začal jsem pobrekávat a tvrdit, že už to déle nevydržím. Nedošlo ho to. Privil, že si mám vážít toho, co vidím a jestli se mu vyčůráím za krk, tak mě za trest už nikam nevezme. Ani kdybych ho stokrát prosil!

Ale vzal a bez prošení. Bylo to v osudových okamžicích, kdy se stal předsedou vlády jednooký generál Syrový. V té chvíli miláček národa. Davy nadšených vlastenců trpělivě čekaly před parlamentem a nechyběl ani tatínek se mnou za krkem. Nudil jsem se, a tak jsem začal pánům okolo nás posunovat klobouky. Jednoho jsem dokonce cvrnknul do ucha a on jen

zahučel, že s takovou mládeží Hitlera neporazíme. Napětí se stupňovalo, a pak lidé začali křičet: „Už jede! Hrdina od Zborova jede.“ Před parlament přijelo otevřené auto, zastavilo a jednooký generál zamával hřímícímu davu. Tatínek vzlykavě plakal. Potom se přesvědčil, sedím-li mu ještě za krkem a pravil: „Tento okamžik si, synku, pamatuj! Generál Syrový je druhý Žižka a ten nás před Hitlerem ubrání. Vpiš si to do paměti, jednou o tom budeš vyprávět svým dětem!“

„Když mně se chce čurat,“ oznámil jsem svou potřebu, „a taky chci cuc na kládě!“

Tento požadavek tatínka nesmírně pobouřil. Řekl, že když někdo dává přednost cucu na kládě před novodobým Žižkou, generálem Syrovým, nezaslouží si pochutinu, ale pár pohlavků. Je to už téměř sedmdesát let, ale obávám se, že jsem tenkrát přišel o mnoho.

Tatínek ani generál Syrový republiku před Hitlerem neubrání, a tak jsme museli žít v protektorátě Böhmen und Mähren. Světoví politikové nebyli k vidění, a tak cholericový otec alespoň poslouchal pravidelné projevy Emanuela Moravce a neuvěřitelně mu spílal. Až musela zasáhnout maminka, která měla pocit, že tou přemírou vulgarismů je kaženo nevinné dítě. Ale mne zajímal „holohlavej trotl“ stejně málo, jako balkánští monarchové. Jen mi trochu přišlo k smíchu, když plešatý tatínek spílal lysému ministrovi osvěty. Zato jsem již v útlém věku propadl kouzlu divadla a sotva jsem přestal šišlat, začal jsem hrát v místním ochotnickém spolku Kašpárka. Měl jsem úspěch ve hře Kašpárek na vepřových hodech, ale tatínek věděl, jak mě posunout na ještě vyšší úroveň.

Byl informován o tom, že v pražském divadle Na Slupi hraje slavný pražský Kašpárek Vojta Merten.

„To je určitě kapacita,“ usoudil tatínek, „protože má reklamu po celé Praze. Podle toho musí mít úroveň skoro jako Vlasta Burian, nebo Jára Kohout. Od toho se můžeš hodně naučit!“

První exhibice na sokolských šibřinkách

Takže jsme jeli do divadla Na Slupi. Bylo to v neděli odpoledne a před divadlem se houfovaly dychtivé děti. „Podívej, toho obecenstva!“ upozorňoval mě tatínek. „To je vidět, že Vojta Merten je Někdo! Na nějakou nulu by nikdo nepřišel!“

Pak nás vpustili do sálu a ten se brzy zaplnil. Čekalo se na začátek a tatínka zlobilo, že kluci po sobě házejí papírové koule, ohryzky, nebo podobné předměty. Také vlaštovek bylo habaděj.

„To není důstojná atmosféra,“ hučel. „Divadlo je chrám a ne náves!“

Na chrám to rozhodně nevypadalo. Navíc už byla překročena doba ohlášeného začátku a ještě se nic nedělo. Pouze dva kluci se prali a další tahali holky za copy. Pochopitelně k velké tatínkově nelibosti.

Potom zazněl zvonek a v sále se setmělo.

„To je dost!“ zavrčel tatínek, „už mi dochází zcela trpělivost! Ale Vojta Merten nám to očekávání vynahradí! Teď uvidíš velkého a slavného umělce!“ Byl jsem opravdu zvědav. Sám jsem za svého Kašpárka sklídl mnoho pochval, a tak jsem očekával něco vsutku mimořádného. Také to mimořádné bylo. Když se zvedla opona, neobjevil se malý všudybyl Kašpárek, ale mohutný naducaný chlap se sverpým pohledem. Oblečen byl velmi nedbale. Na hlavě měl naraženou čepičku s rolničkami, ale obličej připomínal indiána na útěku. Kašpárkovský oděv byl nedopnutý a sloní nohy zdobily pracovní boty. Při spatření tohoto monstra jsem málem vykřikl hrůzou. Zvláště když se slavný pražský Kašpárek motal a cosi nesrozumitelně mumlal.

„Proboha!“ pochopil situaci tatínek. „Ten chlap je vozralej! To je skandál!“

Ale dětské obecenstvo bylo ke Kašpárkovi mimořádně vstřícné. Zejména kluci jásalí a pokoušeli se s hercem komunikovat. Šlo to těžko. Kašpárek funěl a na výtržníky hrozil. Do konce nazval rozverné obecenstvo haranty a vyhrožoval, že si podá každého, kdo by se odvážil po něm střílet prakem.

„Tak dost!“ rozhodl tatínek. „Takovou kulturu nemáme zapotřebí! Jde se domů!“

Vůbec jsem neprotestoval. Pochopil jsem, že z tohoto Kašpárka si příklad vzít nemohu. Ale daleko hůř, než já, nesl

Mertenův úlet tatínek. Jako obdivovatel českých umělců to dlouho nemohl zkousnout. Zejména nyní, v době národní poroby, by měli jít naši mládeži příkladem. Tatínek byl pod vlivem Aloise Jiráska národním demokratem, neměl rád katolické tmaře a opilce. Proto není divu, že Vojtu Mertena vyřadil ze seznamu obdivovaných veličin. Já jsem na epizodu s mohutným Kašpárkem brzy zapomněl a teprve po desetiletích mi ji připomenul strýček Jedlička. Tvrdil, že tehdejší Kašpárek si přihnul poměrně často a to zejména tehdy, když ho podvedl nějaký běhoun s obrazy. Vojta Merten byl totiž vášnivý sběratel, ale obrazům vůbec nerozuměl. Často naletěl a když na to přišel, velice zuřil, kopal do nábytku a posléze se pěkně zhuřákal. A jako na vztek obvykle zjistil, že má za chvíli představení pro dětské obecnstvo.

Tehdy jsem už Mertena chápal zcela. Zejména proto, že můj přítel Neprakta je rovněž sběratelem, ale nikoli neúspěšným. Rozumí obrazům i starožitnostem jako málokdo. Není to tak dlouho, co doslova zničil jednoho prohnaného běhouna s obrazy. Tento muž vrazil do Nepraktovy vily a na první pohled bylo zřejmé, že se hodlá obohatit. Šmejdil zrakem po stěnách a nakuoval do všech koutů. Naléhal, aby mu Mistr prodal za slušný peníz nějaký pěkný obraz. Neprakta se vymlouval už proto, že lacino prodat umí každý. Leč běhoun neodcházel, šmejdil po domě a dožadoval se soucitu. Po nějaké chvíli Neprakta neodolal. Vytáhl odkudsi starý obraz, na kterém se mračil ošklivý, ale zřejmě urozený dědek. „Prodám to jen velice nerad,“ pravil Mistr, „protože mám málo času a také nejsem úplně zdrav. Cesta do Českých Budějovic by mě mohla unavit a poškodit. Na tomhle obraze je samotný Bürgermeister in Budweis, který byl nejoblíbenějším občanem v Jižních Čechách. V Praze to není

známá figura, ale kdo by s tím obrazem zajel do Budějovic, tak tomu by tam utrhli ruce!“

Na tohle běhoun okamžitě skočil. Obraz doslova vyrval Nepraktovi z ruky a ani moc nesmlouval. Popadl vzácnou kořist a už pádil pryč v předtuše značného zisku. Objevil se po několika dnech. „Podvedl jste mě, Mistře,“ stěžoval si plačtivým hlasem, „protože legenda, kterou jste mi předestřel, nebyla

*Na slavného kašpárka Vojtu Mertěna
jsme jeli do divadla Na Slupi*

pravdivá! Ten Bürgermeister byl největší lotr, Němčour a uduvač, takže ho v Budějovicích všichni nenávidějí. Když jsem vybalil obraz, chtěli mi nafackovat a co všechno jsem musel

vyslechnout, to si vůbec nedovedete představit! Tady máte ten svůj obraz a půjčte mi aspoň pětku, abych nemusel jet do Českého Brodu načerno!“

Tak jsem si říkal, že kašpárek Vojta Merten pravděpodobná martyria prožíval a potom mu nezbylo nic jiného, než se uklidnit alkoholem. Možná i proto byl Na Slupi tak populární. Zejména u takových kluků, jako byl Tonda Jedlička, který v té době házel do otevřených oken přízemních bytů smrduté bombičky.

Tatínek ale očividně strádal. Jako průvodčí tramvaje sice občas nějakou významnou osobu zahlédl, ale to nebylo ono. Zejména politikové mu chyběli. Ti významnější většinou emigrovali a ti přizpůsobivější tatínka nezajímali. Komu by o nich vykládal! Aniž to tušil, pomáhal při zrodu muže, který po delší době v politice uspěl. Jmenoval se Dobroslav Kopecský.

To bylo tak: Tatínek jakožto aktivní husita pracoval v Československé církvi. Byl předsedou starších v Chodově u Prahy, naháněl rodinu ve svátečních šatech do Husova sboru a brojil proti papežencům. V Chodově nebyla farnost, a tak tam dojížděli duchovní z Vršovic. Tatínek ovšem snil o osamostatnění, a tak, i když to bylo předčasné, vyhlížel vhodného faráře. A posléze ho objevil. Mladý duchovní Dobroslav Kopecský byl ohnivý kazatel, který jako by vystoupil ze stránek Jirákových spisů. Nenáviděl Řím a s katolíky se nemazlil. Rozcupoval je každou neděli a nikdy se v tomto směru nevyčerpal. Tatínek a mnozí další bratři se do mladíka v černé sutaně s rudým kalichem na hrudi přímo zamilovali. Po tak zaníceném faráři toužili. Ale byl tu háček. Duchovní nebyl řádně vysvěcen, nesměl nosit kolem šíje bílou šerpu a přísní představení mu neprokazovali žádné sympatie. Jeho minulost byla totiž závadová. Ba přímo temná.

Již jako mladý bohoslovec překypoval Kopecký temperamentem a uvedl nezkušenou dívenku do jiného stavu. Byl za to přísně pokárán, ale po roce se takto provinil znovu. To už se musel, ač hmotně nezaopatřen, oženit. Měl minimální plat a rodinka živořila.

Aby mzda duchovního pastýře alespoň trochu poposkočila, musel být provinilec řádně vysvěcen. Leč v Praze narážel na nepochopení. Byl černou ovčí a nevěděl, jak z toho.

Můj výmluvný tatínek šel za Kopeckého orodovat k církevním papalášům, avšak nepochodil. Pak ale přece jen došlo k jistému obratu. Dobroslav zjistil, že jeden z českomoravských biskupů (církev byla za Protektorátu přejmenována) by byl přece jen ochoten nadaného smilníka vysvětit. Problém byl v tom, že tento muž spravoval diecézi až v daleké Olomouci. To znamenalo na konci světa. Vlaky tehdy jezdily pramizerně, všude bylo plno kontrol a lokomotivy se občas stávaly terčem ostřelování z letadel, kterým se říkalo kotláři. Svízelnou situaci vyřešil můj tatínek. „Bratře duchovní,“ pravil, „jestli se cítíš zdatným a silným, mohl bys jet na kole. Rád ti velocipéd půjčím.“ Měli jsme totiž doma kolo, které zřejmě ještě pamatovalo prusko-rakouskou válku. Ale bylo bytelné a při jízdě nebezpečně rachotilo. U nás mnoho služby nenadělalo. Tatínek sice jezdit uměl, ale vzhledem k malé postavě a krátkým nohám nedovedl naskočit, ani seskočit. Když chtěl někam vyjet, musel si nejprve stoupnout na zídku u plotu a u cíle prostě z kola spadnul. Kopecký si kolo pečlivě prohlédl a shledal jej schopné jízdy. Krátce nato vyrazil do hanácké metropole. Počasí bylo strašné. Pršelo, foukal studený vítr a silnice se místy podobaly močálům. Není tedy divu, že se duchovní ztratil na celý týden a mnozí ho už oplakali. Říkalo se, že ho u Pardubic zastřelili Němci.

Leč vše se v dobré obrátilo. Kopeccký se vrátil jako řádný duchovní a bílá šála na černém taláru mu náramně slušela. Chodovští farníci si libovali a těšili se, že se Dobroslav Kopeccký stane jejich prvním farářem. Také on v to doufal. Přestěhoval se i s rodinou do malého bytu v rodinném domku a začal spravovat své stádce. Byl neúnavný a stále hladový, protože finančně si příliš nepomohl. Bratři a sestry mu sice podstrojovali, ale jeho rodina strádala. Energická žena to snášela velice těžko. Spílala mu a fyzicky ho napadala. Vyvrcholilo to jednou v neděli dopoledne. Ženuška čekala před Husovým sborem, a když manžel vyšel obklopen farníky z modlitebny, vlepila mu přede všemi důkladnou facku. Přitom ječela, že pořádný chlap se dovede o rodinu postarat a nenechá děti hladovět. Kopeccký toto ponížení ustál. Mohutným hlasem vyvoleného kazatele pravil: „Ježíš Kristus nás učil: udeří-li tě někdo v pravou tvář, nastav mu i levou!“ V tu chvíli dostal facku i z druhé strany, až zavravoral. Věřící byli zděšeni, neboť s takovým řešením nemohli souhlasit.

Byla z toho obstojná krize a tatínka nesmírně zlobilo, když mu soused – římský katolík vysvětloval, k čemu je dobrý celibát. Nakonec všechno dobře dopadlo. Kopecckého charisma sice značně pobledlo, ale někteří soucitní husité ho zvali na oběd a jeho rodině posílali balíčky s proviantem. Neměli ani tušení, že na svých prsou hřejí skutečného hada.

Tatínek nežil tak dlouho, aby to mohl zjistit. Kdyby zažil Dobroslava Kopecckého jako komunistického aktivistu, udavače a posléze našeho televizního komentátora ve Varšavě, určitě by to nepřijal s pochopením a rozšířil by svůj repertoár šťavnatých nadávek, který byl i tak dost bohatý.

Sugestivní řečník již pochopitelně nebyl knězem. Kdo ví, co udělal s onou bílou šálou, která mu při kázání tak slušela. Teď

už nespílal pouze papežencům, ale i americkým imperialistům, západoněmeckým revanšistům a nekalým žvlům všeho druhu. Jeho bývalé ovečky mu nemohly přijít na jméno.

Ačkoliv idealistického pojetí světa se zřejmě nevzdal. Při jedné návštěvě Prahy projevils svou podnikavost a obrátil se na Nepraktu. Nabídl mu velký kšeft pro oba. Přivezl z Polska několikery vykládací karty a navrhl, aby Neprakta nakreslil karty české. On by to pak ideologicky zdůvodnil a postaral se o jejich šíření. To, že by to bylo tmářství, rázně odmítl. Koneckonců, ta věc by byla pod kontrolou a s vykladači, kteří by chtěli karet zneužít, by si to naše orgány vyřídily!

2.

Můj tatínek uprostřed hospodářské krize zplodil syna, o kterém až do své smrti neměl valného mínění, ale své poslání tím ani zdaleka nesplnil. Dle normy pro správného muže měl ještě postavit dům a zasadit strom. Měl těchto představ plnou hlavu a brzy začal bojovat za jejich uskutečnění.

Maminka byla rozhodně proti. „Rudlo, neblázni,“ říkala tatínkovi, „a nestav si vzdušný zámky! Jak bysme si my mohli pořídit domek? Vždyť nemáme ani vindru! A potom: co nám tady v Michli, schází? Je to div ne Praha a činže tu není vysoká. S Mílečkem můžeme chodit na procházky do Jezerky a babička bydlí pět minut od nás!“

Lěč tatínka nepřesvědčila. Doma i v tramvaji snil o malém domečku, do kterého jednoho dne uvede svou rodinu. V roce 1935, když jsem ve třech letech ovládal kompletní repertoár nuselského Tyláčku, začali radní města Prahy rozprodávat parcely svým zaměstnancům. To bylo něco pro tatínka! Začal nás s maminkou a někdy i s babičkou vláčet po okolí pražském a vyhlížet si místo pro budoucí domek. Velice se mu zalíbily Kbely, ale jeho parťák na tramvaji mu je naštěstí rozmluvil.

„Rudo,“ varoval ho, „co když nás čeká válka? Nepřítel zaútočí především na strategické body, to jest na vysočanskou

Kolbenku a na kbelské letiště! Chceš, aby ti kolem uší svištěly bomby a tvůj domeček lehl popelem?“

To tatínek rozhodně nechtěl, a tak jsme obcházeli Prahu ze všech stran. Málem jsme zakotvili na Kačerově, ale pak se šetrný tatínek dozvěděl o podstatně lacinějších parcelách v Chodově. Hned jsme se tam vypravili. Jeli jsme tramvají na konečnou devatenáctky, ale pak nás tatínek vlekl ze Spořilova do příšerného kopce. Mamince se to ani trochu nelíbilo.

„Rudlo,“ vzdychala na každém kroku, „vždyť je to na konci světa! To sem mohla rovnou zůstat na Podkozí!“

„Božka, to se ti jen zdá,“ uklidňoval ji tatínek, „při první cestě nemáš nikdy správný odhad! A potom: vždycky je lepší bydlet na kopci než v údolí! Kdybys studovala dějepis, tak bys věděla, že šlechtická sídla se tyčila vždycky na nějakém vrchu. Proto taky v Michli nikdy nestál žádný hrad!“

„My nejsme šlechta,“ oponovala maminka, „ale obyčejný lidi. A do toho Chodova snad jaktěživi nedojdem!“

Ale došli jsme. Přes Perkverk, přejmenovaný na Chodovec, jsme se doplahočili k obrovské haldě popela, na niž vyvázely kuka vozy pražské smetí. Na nevábném vrcholu poskakovali umounění kluci a hledali rozličné cennosti, například reklamní zrcátka, hřebínky nebo lesklé knoflíky. Za skládkou, které se říkalo dost nenápaditě „popel“, bylo zahradnictví a velkostatek s kruhovitou středověkou tvrzí, v níž měl nájemce pan Procházka ustájené krávy. Neměli jsme důvod se tady zastavovat, a tak jsme rázovali dál. Došli jsme až k místu, kde se tatínek začal rozplývat jako praotec Čech na posvátném Řípu.

„Tady bude stát náš domek!“ vykřikoval nadšeně, „a Michle nám může být ukradená!“

Mamince se to místo vůbec nelíbilo.

„Jsem unavená,“ řekla, „ale úplně klidná. Na domek nikdy neseženeme peníze, a tak se do tohohle Balíkova naštěstí odstěhujeme!“

To ovšem silně podcenila tatínkovy schopnosti. Do týdne byla chodovská parcela naše a to už začalo jít do tuhého. Během několika dní věděla celá Michle, že Rudolf Švandrlík staví vilu, následkem čehož si U Pešků dává místo velkého piva malé.

Tatínek zašel za stavitelem Vosečkou, aby se dozvěděl, co taková stavba obnáší.

„Tak jsem to spočetl na šestapadesát tisíc,“ řekl stavitel, „ale budete to mít na klíč. Nastěhujete se jako nóbl panstvo.“ To se tatínkovi celkem líbilo, jen prozatím nevěděl, kde sežene těch šestapadesát tisíc. Několikrát denně nahlas uvažoval o možném dědictví z Brazílie, kam se před dvaceti lety odstěhoval jeho strýček. Nikdo ovšem nevěděl, jak to tam s ním dopadlo. V nejlepším případě se z něho stal bezdětný milionář, v nejhorším ho lovci lebek umučili u mučednického kůlu. Žádné ověřené, ba ani neověřené informace z Brazílie nedocházely.

Tatínek si proto zašel do záložny a tady mu sdělili, že mu pomohou, když prokáže hotovost alespoň dvacet tisíc. Do těch mu chybělo něco přes devatenáct tisíc, pročež se rozběhl za babičkou.

„Ale Rudánku,“ vzdychla stará paní, „kde bych já, vdova a švadlena, vzala dvacet tisíc? Sám přece víš, že žiju z ruky do huby! Jestli mi zchromne ruka nebo přestanu vidět na oči, budete mě muset dát do chudobince! Co si vy, děti, o mně myslíte? Tuhle za mnou byla Mařena, že by si Vašek chtěl zařídit zahradnictví! Taky chtěli půjčit a mysleli si, že ty peníze

rodím! Kdepak, hochu, já ti můžu půjčit nanejvýš třicet korun do příštího pondělí!“

To bylo zatraceně málo.

„Ale víš co, Rudánku?“ napadlo najednou babičku. „Mohla bych říct Jiříkům, ti určitě mají něco našetřeno!“

Jiříkovi byli sousedé, těšící se všeobecné vážnosti. On byl sluha u Elektrických podniků, ale vypadal jako bankéř. Měl mohutný knír – a tvářil se vznešeně. Paní Jiříková připomínala stárnoucí herečku.

Tatínek si moc nadějí nedělal, ale Jiříkovi mu opravdu dvacet tisíc půjčili. Dokonce bezúročně. Tatínek se písemně zavázal, že jim bude každý měsíc splácet čtyři sta korun. To také svědomitě plnil. S neúprosnou pravidelností docházel i s maminkou k Jiříkům, velice se klaněl a znovu dojatě děkoval za nezištnou přátelskou pomoc.

Teprve mnohem později se tatínek dozvěděl, že to všechno bylo divadélko. Peníze půjčila babička a manžele Jiříkovy jenom nastrčila jako výběřčí.

„Nesmíš se mi, Rudánku, divit,“ říkala, když všechno prasklo. „Kdybych vám ty peníze půjčila přímo, tak už bych je třeba nikdy neviděla! Splátky byste odkládali tak dlouho, dokud bych nenatáhla bačkory!“

Tyhle řeči se tatínkovi příliš nelíbily, zlobil se, že dělal před Jiříkovými kašpara a nafrněnému sluhovi div nelíbal ruce, ale nakonec byl rád, že ty potřebné peníze dostal. Vypůjčil si pak od záložny, od zaměstnavatele a ještě z nějakého tajemného fondu, takže dílo mohlo být zdárně realizováno.

V dubnu 1936 jsem naposledy zazpíval na nálevním pultě u Pešků Devět kanárů a stěhovali jsme se do Chodova u Prahy. Michle se pro nás stala vzdáleným městem, zejména díky

štrece Spořilov–Chodov. Několikrát denně ji sice překonával soukromý autobus bývalých bělogvardějců Smirnova a Makarenka, ale tam naše tramvajácká legitimace neplatila a jízdenka stála hříšné peníze. Zato pan Makarenko byl velice milý, žoviální a finanční ztrátu pasažérů nahrazoval vlídností. Jeho stále dobrá nálada skončila až v květnu 1945, když ho i se Smirnovem zastřelili členové politické policie Rudé armády. Sympatičtí autodopravci měli asi ujet o pár set kilometrů dál.

3.

Jako kluci jsme vedli nekonečné spory o tom, kdo má většího, silnějšího, statečnějšího tatínka. Nebyl jsem na tom v tomto směru nejlíp. Můj tatínek měřil 155 centimetrů, rvačky nevyhledával, akademickým titulem se nehonosil a statečnost projevoval pouze tím, že jako průvodčí tramvaje vykazoval pasažéry bez platné jízdenky z vozu.

Zato jsem měl dva pozoruhodné dědečky. Děda Švandrlík byl stoprocentní invalida a zavinil si to sám. Jednou šel po chodníku nad nábřežím Vltavy a nehleděl si svého. Spatřil velkou kotvu, přehozenou přes železné zábradlí. Kroutil nad tím hlavou, ale vzápětí to pochopil. U břehu stál velký člun a lodníci, kterým se nepovedlo zachytit se dna, přehodili kotvu přes zábradlí a odešli na oběd. Nyní se právě vraceli a nad sebou spatřili okounějího dědečka.

„Kamaráde,“ zavolali na něj, „hod’ nám tu kotvu dolů.“

Děd Švandrlík byl člověk ochotný. Popadl těžkou kotvu a vrhl ji dolů na břeh. Bohužel se kotvy zapomněl pustit a ta ho strhla s sebou. Dědeček se zřítíl na dláždění a zlomil si všechno, co jen mohl. Ruce, nohy, žebra, ba i lebeční kost. V nemocnici ho dávali dohromady bezmála rok a už se téměř k ničemu nehodil. Ještěže babička byla šikovná švadlena!

Zato jsem byl náležitě pyšný na dědečka Janovského, kterého tatínek snášel pouze za okupace, kdy od něj dostával tabáček.

Dědeček Janovský byl mohutný, krásný chlap. Tmavovlasý, modrooký s nakrouceným knírem. Pocházel z velkého gruntu v Plané nad Lužnicí a vše nasvědčovalo tomu, že se z něj stane zdatný sedlák. K tomu byl také vychováván. Jako dítě hrával na kůru v kostele houslová sóla a potom vystudoval hospodářskou školu v Jindřichově Hradci. Ve dvaceti letech to byl vyhlášený krasavec s báječnými vyhlídkami do života. Jenže právě v té době jeho padesátiletý otec ovdověl a přivedl na grunt novou panímámu. Devatenáctiletá se měla stát matkou dvacetiletému. Místo toho se stala jeho milenkou. Když se narodilo dítě, nikdo nevěděl, kdo je jeho otcem. Následkem toho se otec se synem poprali tak, že o tom mluvila celá Planá. Nic se tím nevyřešilo a ztepilý dědeček odešel z gruntu. Otec ho chtěl vyplatit, ale on furiantsky odmítl deset tisíc zlatých. Přesto mu je tatík uložil na knížku ve spořitelně.

Dědeček dorazil do Prahy a stal se lokajem mladé baronky. Nosil parádní livrej, ve které vypadal jako generál, a jezdil jejím kočárem. Paní baronka si nemohla nevšimnout, že zaměstnává zcela mimořádného krasavce. Zamilovala se do něho a odhodila veškerou opatrnost. Hrozil společenský skandál. Bylo nutno jej řešit. Dědeček dostal nějaké odstupné a slíbil, že opustí Prahu. To také splnil. Na inzerát se dostal do Podkozí u Chýňavy, kde měl pracovat ve mlýně a rozvážet po vesnicích čerstvě upečený chléb. Svěřili mu pár koní a vůz s šedivou plachtou. Dědeček tady rozvážel pecny voňavého chleba a inkasoval hotové peníze. To bylo velice svůdné, protože už tehdy nepatřil k abstinentům. Tak se stalo, že v hospodě v Ptčích

propil celou tržbu, jako obvykle se popral a spokojeně usnul na podlaze vedle výčepu. Koně se v pořádku vrátili bez kočího a místo rozvážče bylo opět volné.

Ale z Podkozí výtržník neodešel. Mladá selka, jejíž manžel trpěl padoucnicí a mnoha dalšími chorobami, najala pohledného chasníka jako čeledína. Ta selka se jmenovala Švandrlíková a byla tetičkou mého tatínka, který později jezdil do Podkozí na návštěvy. Dědeček se záhy oženil, takže žil bohatým sexuálním životem. Zplodil dceru se zákonitou manželkou, uspokojoval i selku, pil, hrál karty, pral se a vynikal i jako ochotnický herec. Díky urostlé postavě mu byly přidělovány role hrdinů. Hrál Kozinu, Francka i Jánošíka, což mu tatínek do nejděší smrti záviděl. Sám se uplatnil jen jako komik, pouze na sklonku života mu nabídli roli Lenina v Kremelském orloji. To odmítl, neboť tušil, že by posléze mohl skončit v kriminále. Dědeček zkrátka stačil všecko. Jeho fyzická kondice byla obdivuhodná. Když poměrně záhy ovdověl, pomáhala mu dceru Boženku vychovávat teta Švandrlíková. S dědečkem si dobře rozuměli. Teta honila dívku po polích a bujarý dědeček ji po návratu z hospody mydlil řemenem. Tehdy maminka začala nenávidět alkoholiky a to jí vydrželo celý život. Opilce považovala za nejhorší kategorii lidstva a netrpěla je ani ve vlastní rodině.

Když tatínek začal jezdit do Podkozí za Boženkou, neměl příliš šancí. Boženka byla zamilovaná do krásného lesníka, ale ten požadoval jako věno chalupu. Tetka to rozhodně odmítla a nabídla lesníkovi nový šicí stroj značky Singer. Tím pádem se láska rozplynula a favoritem číslo 1 se stal tatínek. Právě nastoupil k dopravnímu podniku jako řidič a průvodčí tramvaje, takže byl pod penzí. Těšil se dobré pověsti, až na to, že měl

žaludeční vředy. Krásy ovšem příliš nepobral, ale nepil a to Boženka oceňovala. Navíc neměla vztah k zemědělství a doufala, že se prostřednictvím sňatku dostane do Prahy.

Tatínek si hleděl dědečka naklonit a kupoval mu štamprlata. Včas ale prozíravě opustil hospodu, aby rozkurážený dědeček nabančil někomu jinému. Když jsem na Podkozí začal jezdit já, měl dědeček nejhorší roky za sebou a ve vsi si na něj zvykli. Už se tolik nepral a v hospodě U Prošků hrával kuželky. Soustavně vyhrával, a protože se hrávalo o peníze, spolehlivě si uhradil pití i kuřivo. Mně dal padesátník na cukroví a kráčel domů, jako by mu patřila celá ves.

K tomu také nebylo daleko. Ač pouhý čeledín, jezdíval dědeček na koni v čele selské jízdy, reprezentoval bohaté synky a u pomníku deklamoval báseň. Říkalo se, že by to lépe nesvedl ani herec z Národního divadla!

Na statku u Švandrlíků se choval jako naprostý suverén. Teta neúspěšně předstírala, že s ním nic nemá. Vykala mu a oslovovala ho „Janovskej“. Neměla ráda, když se opíjel, ale nevzepřela se, ani když to šlo z jejího. Tatínek tento vztah kritizoval a litoval pasivního, parohatého strýce, kterého nemoc stále více vysilovala. Jednou při záchvatu padoucnice padl na rozžhavená kamna a málem se zaživa usmažil. Pak nemohl nějakou dobu vůbec pracovat, takže jen pokuřoval a říkal: „Ještěže je tady Janovskej, kterej mě ve všem zastane!“

Tatínek to ale viděl jinak. „Kdybych byl jako dědeček,“ poučil mě, „dostal bych se natotata do kriminálu! Mám stále brašnu plnou peněz, které patří Dopravním podnikům. Představte si, jak by to dopadlo, kdybych se šel za ně do hospody ožrat!“

To si skutečně nikdo představit nedovedl. Tatínek si dal jedno pivo k nedělnímu obědu a ještě nabídl skleničku mamince.

Ta to odmítla, protože tvrdila, že skleničkou to začíná a pu-
týnkou to končí. Takže pití v naší rodině zůstalo pouze na
dědečkovi Janovském. Tomu alkohol rozhodně prospíval, což
prokázal ještě v osmdesáti letech, když se kvůli ženské popral
s harmonikářem Strejcem.

Dědeček invalida na sebe nijak neupozorňoval. Teprve když
umřel. Tatínkovi se totiž zastavily švýcarské kapesní hodin-
ky značky Omega přesně v okamžiku, kdy dědeček vydechl
naposledy. To tatínka šokovalo, protože se naprostou doko-
nalostí a spolehlivostí hodinek každému chlubil a teď se cí-
til zaskočen. Proto se začal zajímat o mimosmyslové vnímání
a louskal spiritistické časopisy. Věřil, že se hodinky nezastavily
samy od sebe.

4.

Dnes jsou děti vychovávány pouze rodiči a osobami k tomu zvláště určenými. Nás v Chodově vychovávali doslova všichni a nebrali to na lehkou váhu. Pedagogem se cítil každý kočí, je muž jste tajně sedli vzadu na povoz. Stačilo, aby nějaký žalobníček zavřeštěl: „Za vozém! Za vozém!“ a už popuzený vozka švihal bičem do míst, kde tušil černého pasažéra. Mne to jednou málem stálo oko, ale doma jsem tvrdil, že jsem se škrábl o větvičku. Obávanými pedagogy byli hlídači, sadaři a šafáři. Všichni v nás viděli loupežníky a od polního pychu nás odrazovali velice důrazně. Byli většinou ve výborné formě a ten, kdo utekl šafáři Zapletalovi, se svým výkonem chlubil celé týdny. Dobře běhali i hajní, porybní a hostinský z lesní hospody U Krále Václava, který odpadl až po několika stech metrech. Velice nelibě nesl, když jsme přelezli plot a houpali se na zahradní houpačce.

Ve škole nás řezali učitelé, kteří ale na to měli vzdělání a mysleli na naše dobro. Dnešní dítě neví, co je to za rozkoš, zazvonit si na cizí zvonek. Učiní-li tak, vyrušený občan se podívá, zakrouťí hlavou, nebo něco zavrčí a zase si odejde luštit křížovku. Ani ho nenapadne nezvedené dítě pronásledovat. I kdyby je dostihl, sotva by se odhodlal fyzicky je potrestat. Dříve to bylo jiné. Cholericí tatici brali nepatřičný vpád do soukromí

jako urážku osobní důstojnosti a vybíhali na ulici často nedbale ustrojeni. Povykovali, mávali nad hlavou řemenem a pokoušeli se lapit podlého pachatele.

Dnes, v době psychologů, PaedDrů a lidských práv je vše nahlíženo jinak. Jako v té anekdotě, kde po vyslechnutí přednášky o tom, že nymfomanie je choroba, obrátí se žena na svého muže: „Vidíš? Tys říkal, že jsem kurva a já jsem zatím vážně nemocná!“

My bychom zase nebyli nazýváni syčáky, uličníky, šibeničnický nebo gaunery, ale všichni by v nás viděli toliko hyperaktivní děti. Tyto názory ale ještě neexistovaly. Říkalo se: škoda rány, která padne vedle, kterou táta pleská, nezkazí se, bude hezká, nebo pětadvacet na prdel, aby chlapec nesmrđel. Pedagogové to nevyvraceli. Metla vyháněla děti z pekla. U nás doma se původně snažil hrát roli hlavního vychovatele tatínek. Neměl pro to nejlepší předpoklady. Byl choleric, dost podobný četníkovi ze Saint Tropez. Když mnou smýknul tak, že mi rozbil hlavu o roh kredence, zbaběle to vzdal. „Božka,“ pravil, „já bych toho prevíta zabil a skončil bych v base! Stal bych se černou skvrnou Dopravních podniků. Vychovávej si ho sama a snaž se, aby se nedostal na scestí!“ Tuto výzvu maminka přijala a bez váhání se postavila k rodinnému kormidlu. Nejprve se poradila se svou přítelkyní, učitelkou náboženství Hanouskovou. Ta se nezdráhala předat jí své zkušenosti. Vysvětlila jí, jak se nejlépe vychovávají problémoví chlapi. Maminka byla klidná, vyrovnaná žena. Poměrně tolerantní. Školní prohřešky ji nezajímaly a drobné rošťárny přehlížela. Její trpělivost ale měla své meze.

Když jsem střílel z praku na žárovky veřejného osvětlení, zřejmě jí napadlo, že jsem v době válečného zatemnění nespáchal tak velkou škodu. Sebrala mi prak, hodila ho do kamen

a řekla, že tu věc už nechce doma ani vidět. Ještě bych mohl někoho zranit!

To jsem si ale nemyslel. Už druhý den jsem měl nový prak, který jsem ani nestačil pořádně zastřílet. Po několika pokusech jsem trefil křemínkem sousedovu Helenku přímo nad oko. Chyběly tak dva centimetry.

Vyjednávání skončilo. Ke slovu přišel předmět, kterému maminka říkala důtky, ačkoliv o skutečné důtky nešlo. Byl to kožený karabáč, použitelný rovněž jako vodítko na psa. Pes ale mohl být bez obav. Maminka na sobě nedala znát rozčilení.

Ke slovu přišel předmět, kterému maminka říkala důtky, ačkoliv o skutečné důtky nešlo. Byl to kožený karabáč, použitelný rovněž jako vodítko na psa...

Téměř něžně řekla: „Podej mi důtky!“ S pesimistickým výrazem v obličeji jsem jí vyhověl. Možná jsem i trochu ubrekl. Tušil jsem, že kožený předmět, podobný hadu, bude taky pěkně štípat. Pak mi maminka, dle instrukcí paní Hanouskové, přikázala, abych sundal kalhoty. Zděsil jsem se, ale to bylo to jediné, na co jsem se zmohl. Nic dobrého mě nečekalo. Musel jsem se ohnout přes otoman a vychutnat si výprask. Bylo to horší, než jsem očekával. Maminka, na rozdíl od cholerického tatínka, nic neuspěchala. Věděla, co činí a nedovolila, abych se instinktivně bránil a chránil rukama. Švihla mě, a pak počkala,

Vzorným hochem jsem se nestal, ale byl jsem obezřetnější...

až znovu zaujmu požadovanou polohu. Nemohl jsem dělat nic jiného, než brečet, v čemž mi nebylo bráněno. Počet jelítek narůstal a já jsem si sliboval, že se praku už ani nedotknu. To jsem beze zbytku splnil.

Vzorným hochem jsem se nestal, ale byl jsem daleko obezřetnější. Někdy to nevyšlo. Výprasky na holou jsem samozřejmě nezveřejňoval a nechlubil se jimi. Když jsem v neděli šel hrát fotbal za S. K. Chodov, usilovně jsem přemýšlel, jak si v kabině vyměnit trenýrky, aniž bych umožnil spoluhráčům zlomyslný pohled na modrou zadnici. Vyřešil jsem to pomocí plavek, které jsem ponechal na těle. Vyšlo to, ale to nejhorší mě

Brýle jsem brzy odložil, do písanek však píši dodnes

Se žáky Hřebíčkem a Kopalem

čekalo v době, kdy už jsem to ani neočekával. Bylo mi čtrnáct a z žactva jsem přestoupil do dorostu. Hrávali jsme nohejbal na cvičišti u Sokolovny. Tedy přímo proti našemu domu. Nohejbal byl také jediným účelem našich sportovních schůzek. To, že Jarda Beran zcela mimo očekávání přinesl láhev slivovice, nás všechny zaskočilo. Přesto jsme ten odporný jed nevyhlili a vcouvali jsme s ním do kolny se sportovním náčiním. Nic dobrého z toho nevzešlo. Kde se vzal, tu se vzal, stál před námi sám náčelník Sokola, bratr Sůva. Velice se rozzlobil. Křičel. Soptil. Tvrdil, že alkohol na posvátné sokolské půdě nepijí ani tátové. Nazval nás skvrnou českého Sokolstva.

Měl velice znělý hlas a k nám právě přicházela na návštěvu paní Hanousková. Neuniklo jí jediné slovo. Okamžitě informovala maminku. Když jsem se přiloudal domů, bylo již vše připraveno. Maminka nebyla tak klidná jako obvykle. Její nenávist k alkoholu ji úplně zaslepila.

„Důtky!“ zasyčela. „Nedovolím, aby ses vydal cestou dědy Janovského. Jeden alkoholik v rodině je až až!“ Paní Hanousková se spokojeně usmívala a oči jí dychtivě svítily. Když jsem svlékal kalhoty, hlasitě vzdychala. Byl to strašlivý výprask. Nebrečel jsem, ale přímo řval. Ječel a vrískal. Na dorostence to byl mimořádný výkon. Konečně to unavilo i maminku. Jedině paní Hanousková by si dala další kolo. Líbilo se jí to tak, že to pak kdekomu vykládala. Byl jsem málem slavný.

Díky tomuto poučení jsem dědečka Janovského nenásledoval. Když jsem začal chodit na taneční zábavy, popíjel jsem velice mírně. Pouze jednou jsem se pořádně opil, ale neodvážil jsem se jít domů. Přespal jsem ve stohu, protože jsem nechtěl riskovat, že dostanu na holou ještě v osmnácti. Nemyslím, že bych se dokázal mamince vzepřít.

Velké trauma jsem zažil ještě ve čtvrté měšťance. Očekával jsem o pololetí jako obvykle dvojku z chování, ale bylo mi sděleno, že dostanu veřejnou třídní důtku. To mě vyděsilo. Pochopil jsem to tak, že budu před celou třídou seřezán důtkami. Úkon zřejmě provede Bílá legie, což byla přezdívka učitelky, která byla podobná herečce z amerického filmu. Až dosud nás pouze fackovala. Děsilo mě také, že budu muset svléknout kalhoty před svou láskou Haničkou Slabou sedící hned v první lavici s ostatními holkami. Proto mě mile překvapilo, když mi bylo pouze vyčíněno a byl jsem vyzván ke zlepšení svého chování. Což jsem pochopitelně neakceptoval.

5.

Nemohu tvrdit, že mou oblíbenou podívanou jsou válečné filmy, ale občas se na nějaký přece jen podívám. A čím jsem starší, tím více se mi zdá, že jsem prožil nějakou úplně jinou válku než tu, která je zpodobňována na plátně, nebo na televizní obrazovce. Nejdůležitější bude zřejmě úhel pohledu.

První, na co si pamatuji, byla plynová maska, kterou tatínek vyfasoval pro celou rodinu. Zřejmě jsme si ji při plynovém útoku měli půjčovat. Mně v každém případě přišla vhod, protože jsem si ji stále nasazoval a běhal s ní mezi kedlubnamí. Také jsem v masce rád zpíval, protože můj hlas zněl úplně jinak, než bez ní.

Pak si vzpomínám, jak do Chodova přijížděli lidé ze Sudet a nastěhovali se k příbuzným či známým. Největším přínosem byl Vašek Wágner, jelikož vlastnil kopací merunu.

Občané byli tenkrát velmi vzrušeni, neboť nevěděli, co a jak. Kdo měl peníze, kupoval zásoby na válku, a kdo je neměl, říkal si, že nějak bylo, nějak bude. My jsme měli pouze dluhy na baráku a tatínek koupil po jistém váhání kilo hořké čokolády, což se na šest let ukázalo žalostně málo. Zvláště, když do rodiny přibyl další člen, můj mladší bráška Stanislav.

Tehdy k nám také přišli agitovat dva páni pro novou stranu Národní souručenství. Tam se měli spojit všichni vlastenci a zachraňovat, co se dá. Tatínek řekl, že on nic zachraňovat nebude, to ať dělají ti, co to prosrali. Pánové zklamaně odešli, ale jak je známo, se zachraňováním příliš neuspěli. Ani jsme se nenadáli a byl tady protektorát Böhmen und Mähren.

Vypukla válka, ale Chodov zůstal stát. Politické strany byly zrušeny a některé organizace rovněž. V sokolovně cvičilo Kuratorium pro výchovu mládeže. Chodilo tam dost kluků, ale nic bližšího o tom nemohu říct, protože jsem tam nesměl.

Zábavy bylo plno. Ochotníci hráli operetky, fotbalové stadiony praskaly ve švech a lidé se chovali jako později za normalizace. O válce se dozvídali z filmových týdeníků, rozhlasu, nebo z novin, které se stále ještě snažily být zajímavé a usilovaly o přízeň čtenářů.

My děti jsme stále odebíraly Srdíčko, Puntu a Mladého hlasatele. V kině jsme sice postrádaly oblíbeného kovboje Toma Mixe, ale Harry Piel taky nebyl k zahození. Řehtaly jsme se veselohrám Vlasty Buriana a naslouchaly, co si dospělí říkají o politice.

Němci vítězili na všech frontách, a tak se mnozí snažili přizpůsobit. Hitler sliboval tisíciletou říši a myslel to smrtelně vážně. Jednou mě vzal tatínek na fotbal, už ani nevím, jestli na Spartu, nebo na Bohemku. Bylo vyprodáno a my jsme se sotva vecpali dovnitř. Hlasatel právě vítal na stadionu říšského protektora, svobodného pána von Neuratha. Lidé na tribuně povstali, zírali k čestné lóži a mohutně aplaudovali. Mocipán vlídně kynul příslušníkům méněcenného národa a přátelsky se culil. Mezi stojícími diváky sem tam někdo hvízdal, ale moc přesvědčivé to nebylo.

Leckdo si na začátku protektorátu dokonce liboval. Říkalo se, že teď je pořádek a kdo umí makat, ten si vydělá. Nezaměstnanost pominula a kdekdo se snažil si polepšit. Naproti sokolovně nabízela výdělek německá armáda a nemohla si stěžovat na nezám. V určitou dobu tu vždycky stála fronta lidí s vozíky. Vyfasovali prkýnka a hřebíky a doma z toho materiálu snaživě stloukali bedýnky na střelivo, které pak putovaly na frontu. Zlaté české ruce se vyznamenávaly a pilně vydělávaly inflační peníze, o které záhy po válce zase přišly. Leč doba se horšila. Na místo pana von Neuratha nastoupil ostrý hoch Reinhardt Heydrich a nedožil se v Praze dlouhého věku. Asi si vládnutí představoval poněkud jinak.

Nastalo období, které svědomím národa přece jen trochu zacloumalo. Hromadné popravy a vypálení Lidic způsobily, že už si nikdo nemohl nic namlouvat. Veřejná kolaborace se stala neúnosnou. Kuratorium zkrachovalo a sokolovna zela prázdnotou.

Příděly na potravinové lístky se ustavičně snižovaly a to přimělo mnoho lidí k pozoruhodné aktivitě. Šikulové šmelili s čím se dalo a pro pár bezcenných tisícovek riskovali vlastní životy. Jejich důmysl neznal mezí a o bojích s hospodářskými kontrolami by se daly napsat romány. Kdyby to ovšem stálo za to. My jsme zpočátku měli domácí zvířectvo, ale záhy došlo k jeho likvidaci. Hitler požadoval odvody vajíček a existence jakéhokoliv živočicha byla důvodem ke krácení přídělu masa.

„Tak to tedy ne!“ rozhodl tatínek. „Hospodářství se ruší! Všechna zvířata propadají hrdlem! Kočku do toho nepočítám!“

Začali jsme mít bídu a naše hladové oči se upínaly do Podkozí, kde dědeček pracoval v mlejně pana Fajmana. Stále ještě

pil a chodil za ženskými, ale měl pro nás pochopení. Pravidelně zásoboval rodinu moukou, a protože přestal kouřit, dával tatínkovi svou tabačenkou. Tatínek byl silný kuřák a takový dar dovedl ocenit. Přestal dědečkovi říkat „starej ochmelka“ a nazýval ho výhradně zlatým dědečkem.

Já s bráchou jsme nejvíc ze všeho postrádali cukroví. Lízali jsme umělý med, sháněli jedlý papír, nebo dost odporná mejdlíčka a občas jsme si koupili ledo-fredo. To byl kus ledu na špejli, napuštěný sirupem. Také jsme mamince kradli cukr, pokud jsme ho ovšem našli. Kde by mě tenkrát napadlo, že se jednou stanu diabetikem!

A bylo stále hůř. Zábavné časopisy přestaly vycházet, v hospodě místo piva čepovali pivolín a četníci chodili kontrolovat zatemnění oken. Tatínek v té mizérii poslouchal pravidelně Londýn a stále mě nabádal k opatrnosti. „Tady si to přečti!“ ukazoval na růžovou cedulku, která povinně visela na každém přijímači. „Poslouchání cizího rozhlasu se trestá smrtí! Ty seš taková slepičí prdelka a mohl bys vlastního tátu přivést na šibenici!“

To jsem neměl v úmyslu, ale jazyk za zuby jsem nedržel. Marná sláva, náš národ rád politizuje. Dědci v parku na lavičce, tatíci v práci, nebo v hospodě i děti ve škole. My jsme ve třídě probírali situaci na frontě velice pečlivě a dokonce jsme si hráli na válku. Nikdo ale nechtěl být Němcem a většina kluků se hrdě označovala za plutokraty, Brity a Židobolševiky.

Na hry jsme měli času dost, protože v zimě jsme si užívali uhelných prázdnin, a když se oteplilo, opouštěli jsme školu kvůli náletům. Sotva zahoukala siréna, prchali jsme radostně z dosahu pedagogů, abychom zmizeli dřív, než bude poplach zrušen dalším signálem. Čtali jsme na hřišti a se zalíbením

